

Συνεχ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΤΟΣ ΚΒ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1902

ΑΡΙΘ. 41

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὄθωμιον, κράτος μετζίτια ἀργ. 5
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾷ. 25
Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
ἀποστελλομένη πρὸς τὸν ταμίαν.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μητροπολ. Βοδενῶν ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ (πρόεδρος)
† Ὁ Μ. Πρωτοδύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ (ταμίας)
† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἐπίτιμος διευθυντὴς καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐχὴ ὑπὲρ τῆς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου — Ἐθνικὰ
φιλανθρωπικὰ Καταστήματα — Ἡ διδασκαλία τῆς Μουσικῆς
ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις — Καρόλου-Ἐδουάρδου Ζαχαρίου
τοῦ Λίγγενταλ. Ἱστορία τοῦ ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ δικαίου — Ἐθι-
μα ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν καὶ τῆς Δια-
καινησίμου — Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά — Παράρτημα — «Εὐαγ-
γελικὰ διδάγματα».

ΕΥΧΗ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ Α. Α. Μ. ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΣ

Μετὰ θλίψεως οὐ τῆς τυχούσης ἐλαμβά-
νοντο συνεχέστερον κατὰ καιροὺς, καὶ νῦν
ἐνίοτε λαμβάνονται, πληροφορίαι λίαν θλιβεραὶ
ἐκ τινῶν ἐπαρχιῶν τῶν βιλαετίων Θεσσαλονίκης
καὶ Βιτωλίων περὶ πράξεων ἀξιοποίνων ἐπιδρο-
μῶν, ἐξωθεν ἐπερχομένων, ἐπιτιθεμένων κατὰ
ἀθῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, πιστῶν τῇ Μητρὶ
Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πίστει τῶν πατέρων αὐτῶν,
καὶ, τούτου καὶ μόνου ἔνεκα, μέχρι δολοφονιῶν
καὶ ἄλλων πολυειδῶν κακοποιήσεων κατ' αὐτῶν
προβαινόντων, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἐλπίδες
χρησταὶ ὑπάρχουσιν ὅτι τὸ κακὸν θέλει παύσει
καὶ οἱ εἰρηνόφιλοι καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Με-
γαλειοτάτου Ἀνακτος ἡμῶν θέλουσιν ἀπαλλαγῇ
τῶν δεινῶν καὶ κακώσεων τούτων, τῇ συντόνῳ
προνοίᾳ Αὐτοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεως Αὐτοῦ.
Ἐπὶ τῇ χρηστῇ δὲ ταύτῃ ἐλπίδι ἐπεδόθη διὰ τοῦ
Ἐξ. ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Ἀνακτόρων Ταχσίν

πασᾶ ἡ ἐξῆς εὐχετήριος δήλωσις ἀπὸ μέρους
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος

«Υποβάλλων εὐπειθῶς μετὰ πάντων
τῶν περὶ ἐμὲ τὴν ἑκφρασιν πίστεως καὶ
ἀφοσιώσεως, δέομαι νυχθημερὸν πρὸς τὸν
Ἵψίστον ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ὑγείας καὶ
δόξης τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ τριδε-
βάστου Ἀνακτος Σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ
Χάν Ἀυθέντου ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ εἰρήνης καὶ
εὐκλείας τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐτοῦ Κράτους».

ΕΘΝΙΚΑ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Μαυρογορδάτειον ἀσπικτῶν Ἐγχειρητήριον
καὶ Ζαφειροπούλειον μολυσματικῶν νόσων τμήμα.

Ἐκ τῆς πλειάδος τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κοινω-
νικῷ στερεώματι ἐπὶ φιλογενεσί καὶ φιλοπτώχοις αἰ-
σθήμασιν ἀπὸ πολλοῦ διακριθέντων καὶ διακρινομέ-
νων οἰκῶν, δύο ἄρτι ἀρίζηλα τεκμήρια τῆς πρὸς τὸν
πλησίον ἀγάπης ἐπεδείχθησαν, ἀπαθανατίζοντα τὴν
μνήμην τῶν εὐσεβῶς κεκοιμημένων προγόνων, περι-
φανῶς δὲ καταδηλοῦντα ὅτι οἱ ἔκγονοι τούτων, κάρ-
ρονες ἐκείνων ποθοῦντες ἀποθῆναι, τηροῦσιν ἀμείω-
τον πρὸς τῇ ὕλικῇ καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐ-
ποιίας κληροδοτηθεῖσαν αὐτοῖς ἱερὰν περιουσίαν ἐξό-
χων αἰσθημάτων καὶ χριστιανικῶν ἀρετῶν.

Ἡ τοῦ περικλεοῦς Ἱπποκράτους ρῆσις «ἦν παρῇ
φιλανθρωπία, πάρεστι καὶ φιλοτεχνία» ἐφηρμύσθη

πληρέστατα ἐπὶ τῶν τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ ἐγκαινισθέντων ἀρτιδμήτων τμημάτων τῶν ἡμετέρων Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, ὧν ὁ συνωδὸς τῇ προσόδῳ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης ὁσημέρῃ τελειότερον καθιστάμενος διοργανισμὸς περίοπτον μὲν καθίστησι τὴν θέσιν τῶν εὐχῶν καθιδρυμάτων, πολλὴν δὲ τιμὴν τῷ Γένει καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἅμα δὲ καὶ τοῖς κενῶς ἀείποτε περὶ τούτων βουλευμένοις, ἐφορεῖα καὶ ἱατρικῷ σώματι, περιάπτει.

Οἱ μὲν πατρώζοντες υἱοὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἀμβροσίου Μαυρογορδάτου ἐρίτιμοι κκ. Παντελῆς καὶ Θεόδωρος Μαυρογορδᾶτοι ἱδρυσαν εἰς μνήμην τοῦ αἰοδίου πατρὸς αὐτῶν Ἀμβροσίου προσφάτως τμήμα Ἀσπιτικοῦ ἐγχειρητηρίου, ἡ δὲ εὐγενεστάτη χήρα Χαρίκλεια Στεφάνου Ζαφειροπούλου εἰς μνήμην τοῦ αἰοδίου συζύγου αὐτῆς Στ. Ζαφειροπούλου τμήμα μολυσματικῶν νόσων.

Τῶν τμημάτων τούτων τὰ ἐγκαινιστὰ ἐτελέσθησαν ἄρτι, μετὰ τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς λειτουργίαν, ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κκ. Ἰωακείμ, ἐν μέσῳ φιλανθρώπου, φιλογενούς καὶ ἐπιστήμονος ὁμηγύρεως, ἐν ᾗ παρῆσαν ἡ τε Α. Ε. ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Γενικὸς πρόξενος κ. Ἐπ. Φίλων.

Τοῦ εἰθισμένου ἀγασμοῦ καὶ τῆς ἐπιμνημοσύνης ἀκολουθίας, καθ' ἣν ἡ Α. Θ. Π. ἐδεήθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων συγγενῶν τοῦ κ. Θεοδώρου Μαυρογορδάτου, παρισταμένου σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, περὶ τῷ θεώ, ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀπήγγειλε τὴν ἐπομένην προσλαλήσαν.

Εὐχαριστία, εὐγνωμοσύνη, καὶ αἶνος παντὶ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν. Εὐχὴ, εὐλογία καὶ δόξα πᾶσι τοῖς εὐεργετοῦσι τὰ Ἐθνικὰ ταῦτα καταστήματα, ἐν οἷς χιλιάδες ἀπόρων ὁμογενῶν πασχόντων καὶ μὴ ἐχόντων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει νοσηλεύονται καὶ εὐρίσκουσιν ἄσυλον.

Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ μακαρία τῇ λήξει γενομένου Ἀμβροσίου, τοῦ ὁποῦοι οἱ ἄξιοι ἀπόγονοι, οἱ προσφιλεῖς ἡμῶν συμπολίται ἀδελφοὶ Μαυρογορδᾶτοι, τὰ ἀγαθὰ καὶ πολύτιμα μέλη τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, εὐηρεστήθησαν ἐπὶ τὰ ἔχγη τοῦ πατρὸς αὐτῶν βαίνοντες ἵνα θεμελιώσῃ τὸ καθίδρυμα τοῦτο, ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν σπανιζόντων παρ' ἡμῖν, εἰς μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, τοῦ καταλιπόντος ἀντάξια αὐτοῦ τέκνα. Εὐχομαι ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τοῖς δ' ἀπογόνοις αὐτοῦ ἐκφράζω ὡς ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας τὴν αἰδίαν αὐτῆς εὐγνωμοσύνην· εὐχόμεθα δὲ πάντες ἵνα καὶ ἄλλοι εὐρεθῶσι μιμηταὶ τοιούτων φιλανθρωπικῶν ἔργων.

Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντα ταῦτα γίνονται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ φιλολάου ἡμῶν Ἀνακτος Σουλτάν Ἀβδούλ Χαμήτ Χάν, τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ συνδρομῇ τῆς αὐτοκρατορ. κυβερνήσεως—καθόσον παρέχεται ἡμῖν τοιαύτη συνδρομὴ καὶ ἐλπίζω ἀκραδάντως νὰ ἴδωμεν αὐτὴν εἰς τὸ μέλλον αὐξανομένην—εὐχόμεθα εἰς τὸν Ὑψιστον ὅπως διατηρῇ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Θρόνου, ἄνοσον, μακροήμερον καὶ εὐδαιμονοῦντα.

Εἶτα δὲ ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Προύτης κ. Ναθαναήλ, ὡς πρόεδρος τῆς ἐφορείας τῶν Ἐθν. Φιλ. Καταστημάτων, προσεῖπε τὰ ἑξῆς:

Καὶ ἕτερον παράρτημα συνετέλεσθη, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ ἕτερα οἰκοδομὴ προσετέθη εἰς τὸν πολυδαίδαλον τοῦτον οἶκον τῆς εὐποιίας καὶ τῆς ἀνακουφίσεως ἀπὸ τῶν λυγρῶν νόσων καὶ τῶν πολυνύμων δεινῶν, τὰ ὅποια μαστίζουσι τὸν ἀνθρώπινον βίον.

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ὑμετέρας σεπτοτάτης ἡμῖν Παναγιότητος, τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν πατρὸς καὶ πατριάρχου συνήλθομεν ἐνταῦθα σήμερον, ἵνα ἐγκαινίσωμεν τὸ νέον τοῦτο παράρτημα τῶν ἡμετέρων Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων καὶ παραδώσωμεν ἐπιστήμως τὴν παροῦσαν αἰθουσαν τῶν ἐγχειρήσεων εἰς τὴν χειρουργικὴν μάχαιραν, τὴν τέμνουσαν καὶ ἰωμένην.

Ὅποση καὶ ὅποια ἡ χρησιμότης τοῦ ἐγκαινιζομένου σήμερον ἐγχειρητηρίου τούτου δὲν δεῖται μακρᾶς καὶ λεπτομεροῦς διαζωγραφίσεως καὶ ἐκθέσεως. Ἡ προσθήκη αὐτοῦ ἀπετέλει ἀνάγκην ἐπείγουσαν διὰ τὴν ἐπὶ τὸ τελειότερον φιλάνθρωπον λειτουργίαν τῶν ἱερῶν τούτων τῆς εὐποιίας Καταστημάτων. Εἰς θεραπείαν δὲ τῆς ἀνάγκης ταύτης καὶ ὑπὲρ μακαρίας μνήμης τοῦ ἀειμνήστου αὐτῶν πατρὸς, προσέδραμον ἐπίκουροι οἱ ἐν εὐποιίαις ἀείποτε πρόθυμοι ἀξιοτίμοι κύριοι Θεόδωρος Μαυρογορδάτος καὶ ἀδελφοί, ἦτοι οἱ υἱοὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ αἰοδίου Ἀμβροσίου Μαυρογορδάτου· ἀνεγείραντες ἐκ θεμελίων τὸ ἀσπιτικὸν τοῦτο ἐγχειρητήριον καὶ ἐπιπλώσαντες αὐτό, προσηθέσαντο καὶ πάντα τ' ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ διὰ τὰς ἐγχειρήσεις ἐργαλεῖα, προσυποσχόμενοι ἅμα πάνυ εὐγενῶς καὶ τὴν ἐπὶ τριετίαν μισθοδοσίαν ἐνὶ χειρουργοῦ ἱατροῦ.

Ἐπ' εὐλογίαις λοιπὸν σπείραντες οἱ φιλάνθρωποι οὗτοι καὶ εὐεργετικοὶ ἄνδρες, θερίσουσι τὰς εὐλογίας καὶ τὰς εὐχὰς τῶν πασχόντων, οἵτινες προστρέχουσιν ἐνταῦθα πρὸς ἱασιν καὶ θὰ εὐρίσκωσι τὴν προσήκουσαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ ἀντίληψιν διὰ τὴν ἐλάφρυνσιν καὶ θεραπείαν τῶν κατατρυχόντων αὐτοὺς δεινῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης.

Εὐλογητὰ λοιπὸν θὰ παραμείνωσι τὰ φιλάνθρωπα δνόματα τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἐγχειρητηρίου τούτου κκ. Θεοδώρου Μαυρογορδάτου καὶ ἀδελφῶν, οἷς ἐξ ὀνόματος τῆς ἐφορείας τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἀπονέμω θερμὰς εὐχαριστίας. Κύριος δ' ὁ Θεὸς χαρίζοιτο αὐτοῖς ἀμετάπτωτον ὑγείαν καὶ ἐπιδαφιλεύοιτο πᾶσαν εὐδαιμονίαν.

Εἴθε δὲ ὁ εἰπὼν· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε», νὰ ἐγείρῃ πάντοτε μετὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος τοιούτους εὐεργέτας, οἵτινες ἐλεοῦντες τοὺς πάσχοντας ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ συντελοῦντες, δι' οὗ ὁ Ὑψιστος ἐχαρίσατο αὐτοῖς εὐρυσθενεὶς πλούτου, εἰς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον μακαριστοὶ ἀποβαίνουσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θ' ἀξιοθῶσι ν' ἀκούσωσιν ἐκ τοῦ ἀψευδοῦς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν στόματος τὸ ὑπεσχημένον ἐκεῖνο «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου».

Τὸν δὲ Μεγαλειότατον, κραταιότατον καὶ εὐσπλαγχνικότατον ἡμῶν Ἀνακτα, Σουλτάν Ἀβδούλ Χαμήτ Χάν αὐθέντην ἡμῶν—ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίδα τοῦ ὁποῦοι τοιαῦτα ἔργα ἐπιτελοῦνται—στηρίζοι ὁ Ὑψιστος ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου τῶν

προγόνων Αὐτοῦ, διαφυλάττων Αὐτὸν ὡς καὶ μακρὰν παντός ἀνικαροῦ συναντήματος, ἀγαθὰ δ' αἰετοῦ Αὐτῷ ἐμπνέει βουλεύματα ὑπὲρ τῶν Αὐτοῦ ὑπηκόων. Ἀμήν.

Μετὰ τὸν σεβασμ. μητροπολίτην Προύτης ὁ ἐκ τῶν ἐφόρων ἀξιότιμος ἱατρός κ. Μιχαὴλ Ψαλίδας ἀπὸ γαίης κατὰλληλον πανηγυρικόν. Τοῦ ἐγκαινισμοῦ περὶ τῶν παρτεθέντων παρετέθη ὑπὸ τῆς ἐφορείας τῇ Α. Θ. Π. γεῦμα, εἰς ὃ μέρος ἔλαβον καὶ οἱ ἐπίλεκτοι ὁμογενεῖς μετὰ τοῦ γεννηθῆσαντος ἱδρυτοῦ κ. Θεοδώρου Μαυρογορδάτου.

Ὁ θεμέλιος λίθος τῶν ἱδρυθέντων κτιρίων εἶχε κατατεθῆ κατ' αὐγούστον τοῦ 1900 ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ὑπὸ τοῦ ἀειδύμου ἀρχιτέκτονος Ἰλίου Κιρουπετζίδου ἐκπονηθέντων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων. Θυμὸντος ἐκείνου, τὰ κτίρια ἐπερτώθησαν τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐγκρίτου ἀρχιτέκτονος κ. Λέοντος Καζανόβα καὶ τῇ ἐποπτεῖᾳ τοῦ τῶν ἱδρ. Φιλανθρ. Καταστημάτων ἀρχιτέκτονος κ. Βλασιάδου.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΗΜΕΤΕΡΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ.

Παναγιώτατε,

Ἐκθέτες ἐν τῷ ὑποβληθέντι τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι ὑπομνήματι ἡμῶν, δημοσιευθέντι δὲ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 31 καὶ ἡμερομ. 2 αὐγούστου ἐ. ἔ. φύλλῳ τοῦ ἐπισήμου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τῶν Σ. Πεκτριχέων, τὰ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς, μετὰ γενικῶν τινῶν περὶ τῆς ἐκτέλεσής ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν συντελούντων ἢ μὴ πρὸς πλήρωσιν αὐτοῦ, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατὰλληλοτέρων ἡμετέρων, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην, ὧν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ θέλομεν ὑποβᾶν καὶ τινὰ ὑπ' ἡμῶν μελοποιήσας, κατελήξαμεν εἰς τὸ σημεῖον, καθ' ὃ γλυκεῖς καὶ εὐχυμοὶ καρποὶ τοῦ προκειμένου μαθήματος, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου, πρὸς εὐρείαν αὐτοῦ προαγωγὴν, ἡρτύνται τὰ μᾶλα ἐκ τῆς εὐστόχου διδασκαλίας, ἀποτελοῦσας ταύτης τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς θέλομεν ἐποικοδομήσας, δι' ἀπάντων τῶν λοιπῶν ὑποδοθητικῶν στοιχείων—ὧν ἐνίων μνείαν ἐποιήσαμεθα ἐν ἐκείνῳ, ἐτέρων δὲ ποιούμεθα ἐν τῷ παρόντι, ἄνευ δὲ τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ λάβωσι πραγματικὴν δόξαν οἱ θεωρητικοὶ μόνον κανόνες, μένοντες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νεκροί, καθ' ὅσον ἢ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν παιδαγωγικὴ διδασκαλία καὶ μόνη ἐστὶν ἡ ζωνφόρος δύναμις ἢ ἄλλως ἢ ψυχὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἢ προοδίδουσα ἐνεργὸν δύναμιν καὶ εἰς κίνησιν θέτουσα τὸ μηχανήμα, ὅπερ θὰ ὁδηγήσῃ καὶ θ' ἀγάγῃ ἡμᾶς εἰς ἡ ἡγενοῦμεν πρότερον δι-

μεῖα καὶ ἄπερ ἄλλως, ἄνευ αὐτοῦ, οὐδέποτε θέλομεν ἴδει, διατελοῦντες ἐν προφανεῖ σταθμότητι.

Ὅθεν συμπληροῦντες τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου σκέψεις ἡμῶν, ὡς ὑπεσχόμεθα, πλήρεις δ' ἄλλως τε δικαίας χαρᾶς, διότι σὺν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἐμφανίσει ἐν τῷ δημοσίῳ ἐδώκαμεν ἀμέσως ἀφορμὴν εἰς ἀνταλλαγὴν σκέψεων ἐπὶ τοῦ προκειμένου περὶ ἀπορρώσεως καὶ ἐμψυχώσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐλληνικῆς μουσικῆς θέματος, ὧν αἱ φεινότεραι καὶ αἱ προσφορώτεραι ἀναντιρρήτως ὁδηγήσουσιν ἡμᾶς πρὸς τὰ πρόσω, αἰσθανόμενοι δ' ὅσημέραι αὐξανόμενον τὸν ἱερὸν ζῆλον, μεθ' οὗ τοῦ ἔργου ἐπελήφθημεν, τὴν δὲ πρὸς τοῦτο προθυμίαν ἡμῶν, ἐν ᾗ συναντιλήπτορα εὖρομεν τὴν ὁθεναρὰν χεῖρα τοῦ δεπτοῦ πρωτοεργάρχου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, προσλαμβάνουσαν καὶ ἀρρομένην ἐξ αὐτῆς ἀκατάσχετον δύναμιν, πρὸς ὑπερπήδησιν τῶν ἐν παντὶ ἀνορθωτικῶν ἔργῳ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀναρρομένων, ὡς δυσυπερβλήτων δ' ὑπὸ μόνον τῶν αἰεὶ ἀβασανίστως ἐν παντὶ περὶ τοῦ ἀδύνατου ἀποφαινομένων θεωρουμένων κωλυμάτων, ὑπερκακισμένων, καθ' ἡμᾶς, διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς, αἵτινες αἰεὶ θριαμβεύουσαι ἐπιβεβαιούσιν τὸ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, λέγοντος ὅτι οὐδὰμὸς ἐβλεπεν ἀναγεγραμμένην τὴν λέξιν ἀδύνατον (impossible), ἀναγκαιότατον ἡγούμεθα ὅπως δι' ὀλίγων ἀναπτύξωμεν καὶ τὰ περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν δέον νὰ διδάσκηται ἡ μουσικὴ τῇ σπουδαζομένῃ ἡμῶν νεολαίᾳ, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις ἡμῶν φοιτήσεως, ὡς ἐξῆς.

Α'

Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς μουσικῆς, ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ νήπια, ἄρρενά τε καὶ θήλεια, φοιτῶντα ἀναγκαιῶς ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις, ἀναλόγως βεβαίως τῆς ἰδιοφυΐας αὐτῶν, ἕκαστον ὅμως, ὑπεῖκον τῷ φυσικῷ νόμῳ, κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην περᾶται ὅπως ἐν παντὶ ἐπακριβῶς μιμηθῇ τὴν διδάσκουσαν νηπιαγωγὸν κατὰ τὰς ἀπάσας τὰς κινήσεις, τὴν φωνὴν καὶ τοὺς τρόπους αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς μόλις ἀρχομένης διανοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, οὗ ἕνεκεν ἀποφεύγοντες πᾶν τὸ κουράζον τὴν διάνοιν αὐτῶν περιορίζομεθα εἰς τὴν διὰ παντός διασκεδαστικοῦ μᾶλλον τρόπου μετάδοσιν τῶν ὠφελίμων αὐτοῖς καὶ ἀναλόγων ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν γνώσεων, προσομοιάζοντες τῷ μετὰ συνέσεως σπεύροντι σπορεῖ, οὐχὶ δὲ ἀσκόπως πετῶντι τοὺς σπόρους, οἵτινες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδαμῶς καρποφοροῦντες θεωροῦνται ὡς ματαίως ἀπολεσθέντες, δὲν δυνάμεθα ἄλλως κἄλλιον ἢ, καὶ τὰ πρῶτα τῆς μουσικῆς στοιχεῖα, διὰ τῆς τῶν διδασκόμενων νηπίων ἀσκήσεως πρὸς ἀπομίμησιν τῆς διδασκά-

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 317—320.

λου φωνῆς, ἀδούσης διδασκόμενον τι τῶν καταλλήλων παιδαγωγικῶν ᾠμάτων, νὰ μεταδίδωμεν τοῖς νηπίοις, κατὰ τὸ ἐνὸν μετὰ παρατηρήσεων τινῶν ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ διδασκόμενου ἐκάστοτε ᾠματος, διὰ τρόπον ζωηροτέραν προξενούντος τὴν ἐντύπωσιν ἐπὶ τὰς ἀγνὰς καὶ ἀπαλὰς αὐτῶν καρδίας, ἐν αἷς αἱ προῶται τοιαῦται βαθέως ἐγγραράδονται.

Βεβαίως δὲν ὑπονοοῦμεν ἐνταῦθα μεγάλα πράγματα, ἀλλ' ὁπωσδήποτε φρονοῦμεν, ὅτι δεόν ποίαν τινα συνκρίσθῃσιν νὰ ἔχωσι τὰ νήπια, ἄδοντα ἐπὶ παραδείγματι προσευχῆν τινα ἢ ἄλλοις φύτεως ᾄσμα.

Ἡ τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις γιγνομένη διδασκαλία θέλει ἐνθαρρύνει ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον διὰ τὴν περικιτέρω αὐτῆς πορείαν, ὥστε νὰ παράσχῃ ἡμῖν ἐχέγγυα μελλούσης προσόδου.

B'

Ἡ μουσικὴ ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς.

α'

Διδασκαλία ταύτης ἐν τῇ α' β' καὶ γ' τάξει.

Ἐν μὲν τῇ α' καὶ β' τάξει τῶν ἀστικῶν σχολῶν, δυνάμεθα ν' ἀκολουθώμεν τὴν αὐτὴν ὡς ἄνωτέρω δι' ἀπομιμήσεως τῆς φωνῆς τοῦ διδάσκοντος ὑπὸ τῶν διδασκόμενων μέθοδον, λαμβανομένης ὅμως ὑπ' ὅψιν καὶ τῆς ἐν μέτρῳ τινὶ ἀναπτυχθείσης διανοίας τῶν ἐν αὐταῖς φοιτῶντων μαθητῶν, κατὰ τὴν δικρκὴ ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις αὐτῶν φοίτησιν, καὶ τῆς αὐξανούσης ὁλοῦν ἡλικίας, νὰ ἐφιστῶμεν ἐπὶ πλέον τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν ἀδόμενων ᾠμάτων, διεγερόντων ζωηρότερον ὁτῶσι, ὡς προέφημεν, τ' ἀνάλογα καὶ παρ' αὐτῶν ἀγαπηόμενα ἐν ταῖς τρυφεραῖς τῶν παιδῶν καρδίαις συναισθήματα, ἐν δὲ τῇ γ' τάξει οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἀρχόμενοι προσέτι νὰ ὑποδεικνύωμεν τοῖς διδασκόμενοις, ὅτι δεόν ἀναλόγως καὶ ἐν τοῖς ὑποδεικνυομένοις ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος μέρεσι τοῦ ᾠματος, νὰ ποιῶσι καὶ τινὰς ἀπαιτούμενους ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν τῆς φωνῆς περιορισμούς, ἀκούμενοι προδέτι εἰς τὴν κανονικὴν πῶς προφορὰν τῶν φθόγγων δυμιπιπόντων μετὰ συλλαβῶν, ἐν αἷς τὰ διάφορα φωνήεντα προσδίδουσιν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὠρισμένης ὀξύτητος ἥχῳ ἰδιάζουσιν χροιάν, πρὸς ἀποφυγὴν ἀγομοίου καὶ διαφόρου τοιαύτης ἐκ πολλῶν ὀνομάτων πληττούσης δυσχερέτως τὰ ὦτα τοῦ ἀκούοντος, μειούσης δὲ ἐπαιδευτικῶς καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς ἀδομένης μελωδίας, ὡς τοῦτο εὐχερέστατα πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται, τοῦ αὐτοῦ ᾠματος τὴν μολπὴν ἀκούων παρὰ διαφόρων προσώπων.

Ὡστε βλέπομεν, ὅτι καὶ κατ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ

σύστημα τῆς δι' ἀπομιμήσεως τῆς φωνῆς τοῦ διδάσκοντος ὑπὸ τῶν διδασκόμενων διδασκαλίας, ἀνέπαρκους βεβαίως κρινόμενου, προΐουσης τῆς ἡλικίας τῶν μαθητῶν, ἐν ἄνωτέροις τάξεσι, ὡς παρκατιόντες θέλομεν παρατηρήσει, ἀρκετὰ ἔχομεν σημεία, ἐφ' ὧν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἅπερ παραβλέποντες ἄτεχνον ὅλως καὶ ἄχαρι παρασκευάζομεν οἰκοδόμημα.

β'

Ἀπαραίτητος ἡ διδασκαλία τῶν προκαταρκτικῶν γνώσεων τῆς στοιχειώδους θεωρίας τῆς μουσικῆς ἐν τῇ δ' καὶ ε' τάξει.

Ἐν τῇ δ' καὶ ε' τάξει τῶν ἀστικῶν σχολῶν, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς ἀρκούντως ἀναπτυχθείσης διανοίας τῶν ἐν αὐταῖς κατατασσομένων μαθητῶν, οὐδαμῶς ἄτκιπον κρίνομεν ὅπως πρωτίστως ἄρχηται ἡ διδασκαλία τῆς στοιχειώδους θεωρίας τῆς μουσικῆς, καὶ τῆς ἡλικίας ἐπιτρεπούσης τοῦτο, ἀφοῦ μάλιστα, ἐὰν ρίψωμεν βλέμμα εἰς τοὺς κανονισμούς τῶν Ὁδίων π. χ. τῶν Ἀθηνῶν, θέλομεν ἀναγνώσει ὅτι: μαθηταὶ ἀκούοντες τὸ εἰδικὸν μάθημα τοῦ κλειδοκρυβάτου μὲ προσὸν ἐρεαστοῦς ἡλικίας, ἵνα ὥσι δεκτοὶ, νὰ γνωρίζωσι τὸν γνῶμονα τοῦ sol καὶ la καὶ ἀρχὰς στοιχειώδους θεωρίας.

Ὡς λοιπὸν ἐξηγεῖται τὸ τοιοῦτον; Οἱ θεσπισαντες τοὺς τοιούτους κανονισμούς, μήπως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν μαθητῶν δὲν ὠδηγοῦντο ὑπὸ παιδαγωγικῶν παραγγελμάτων; Τὰ πρακτικὰ τοῦλάχιστον ἀποτελέσματα διὰψεύδουσι τοὺς φρονούντας ὅτι ἀδύνατον ν' ἀντιληφθῇσι θεωρητικὰς γνώσεις παῖδες τοιαύτης ἡλικίας. Ἄλλως τε ἡ μεγάλῃν αἵτησιν ἐμποιοῦτα ἐνίοις ἐπὶ τῷ ἀκούσματι μόνον διδασκαλίᾳ τῆς στοιχειώδους θεωρίας, πρὸς τισὶ δὲ ἀντιπαιδαγωγικῇ θεωρουμένη, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, καθ' ἡμᾶς, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἐπιτελεῖσθαι καὶ ἐνκολωτέρον μέσον, δι' οὗ ἐπιτελεῖται ἐκείνο, ὅπερ ματαίως ἄλλως ἐπιδιώκομεν, ἢ ἀληθὲς δηλοῦν ἐν τῇ ὥρᾳ τέχνῃ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ δι' οὗ μόνον ἐντόλμως καὶ εἰπαρησιόστως δυνάμεθα νὰ καυχηθῶμεν ὅτι ἐσμὲν ἀληθεῖς μύσται τῆς μουσικῆς.

Ὡστε νομίζομεν ὅτι οἱ τῆς δ' καὶ ε' τάξεως μαθηταί, ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας, βχθμικῶς καὶ προΐοντος τοῦ χρόνου ἐκ τῶν μικρῶν πρὸς τὰ μεγάλα καὶ ἐκ τῶν ἐυκολωτέρων πρὸς τὰ δυσκολώτερα χωροῦντες, εἶνε δυνατόν νὰ κατανοήσωσι τοὺς φθόγγους μετὰ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν καὶ τῆς διαφόρου ὀξύτητος καὶ διαρκείας, ποιοῦμενοι δὲ διάκρισιν τῶν διμερῶν, τριμερῶν καὶ τεταμερῶν μέτρων, μετὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ μέτρου εἰς μέρη κύρια

καὶ δευτερεύοντα καὶ τῶν ρυθμικῶν τονισμῶν, εὐ-
κολώτατα δὲ ἀντιλαμβανόμενοι καὶ τὰ περὶ παύ-
σεων, στιγμῆς διαρκείας καὶ συζεύξεως καὶ τὰ περὶ
ἀπλῶν δημείων ἀλλοιωσέως, μεσαίων φθόγγων τοῦ
τόνου, διατονικῶν καὶ χρωματικῶν ἡμιτονίων καὶ
ἐναρμονίων φθόγγων, καὶ ἀσκούμενοι εἰς εὐρεθιν
τῶν διαστήματων διὰ τῶν ὡς ἀνωτέρω προκαταρ-
κτικῶν θεωρητικῶν γνώσεων, θὰ ᾤδιν ἀναμνηρί-
στως εἰς θέσιν ἵνα ὡς τάχιον καὶ ἀποτελεσματικώ-
τερον ἐκμανθάνωσι τὰ διδασκόμενα ἅματ᾽, οὐδα-
μῶς ἀπολλυμένου τοσοῦτου πολυτίμου χρόνου ὅσον
ἢ δι' ἀπομνημόσεως τῆς φωνῆς τοῦ διδάσκοντος, ἢ
τοῦ ὡς ὄργάνου, ὑπὸ τῶν διδασκόμενων μηχανικῇ
μάθῃς ἀπορροφᾶ, ἐφαρμοζομένη μόνον ἐν ταῖς
προμνησθεῖσι, κατ' ἀνάγκην, τάξεσιν, ἐλλείψει ἄλ-
λως τε ἐτέρου μέθου προδιδασκόμενου, περιορίζουσα,
ἐν περιπτώσει διαρκοῦς ἐφαρμογῆς καὶ ἀποκωλύουσα
τὴν περαιτέρω πρόοδον τοῖς διδασκόμενοις, ὥστε τὴν
ἀνάγκην ἐξουσίαν ἔδωκε διὰ τῆς ἀκοῆς παρὰ τρίτων
ἀδόντων ἢ τῆς φωνῆς ὄργάνου νέον τι νὰ μάθωσι,
προδομοιάζοντες οὕτω ἀγραμμάτοις, ἐν ὁρέσει παι-
δείας εὐμοιροῦσι, ὧν ἡ ὑπεροχὴ ἀδυνακρίτως κατα-
φανῆς, ἢ τοῖς ἐν ὁκότητι πορευομένοις, φυσικῶς δ'
αἰεὶ παραπαιούσι καὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀφίσταμένοις
καὶ παραπλανωμένοις.

γ'

Εὐχερεστάτη ἡ συμπλήρωσις τῶν θεωρη-
τικῶν γνώσεων ἐν τῇ στ' καὶ ζ' τάξει.

Ἐν δὲ τῇ στ' καὶ ζ' τάξει, διὰ τῆς ὡς ἀνωτέ-
ρω διδασκαλίας πρὸς τοὺς ἐν αὐταῖς φοιτῶντας μα-
θητὰς, οὕτω ὡς εἴρηται προπαρασκευασμένους, θὰ
ἦ ἐφικτὴ ἡ μετὰ τὴν ἐπαναλήψιν τῶν προδιδασκέν-
των συμπλήρωσις τῶν θεωρητικῶν γνώσεων, διὰ
τῆς ὡσαύτως καταλλήλου διδασκαλίας πρὸς κατα-
νόησιν ὑπὸ τῶν διδασκόμενων τῶν περὶ ἀναστροφῆς
τῶν διαστημάτων καὶ τῆς διὰ τῶν σημείων ἀλλοιω-
σεως ἀνξομειώσεως αὐτῶν, ὅντων εἰς θέσιν νὰ ποιῶν-
ται καὶ διέκρισιν μεῖζονος καὶ ἐλάσσονος κλίμακος,
χρωματικῆς καὶ ἐναρμονίου μετὰ τῶν λοιπῶν δὲ ἀνα-
γκαιούτων στοιχείων δυννητομένων ἄριστα ν' ἀσκηθῶ-
σιν εὐκόλως εἰς τὴν καθαρὰν καὶ εὐηχοῦ τῶν φθόγ-
γων προφορὰν καὶ εἰς χορικὰς παραλλήλας ἢ δια-
ψήλαφίματα (solleges) καροικῶν τε καὶ ἐλευθέρου
ῥυθμοῦ καὶ εἰς τὴν μελέτην πολυφώνων παιδαγωγι-
κῶν ᾠσμάτων, μετὰ κειμένου, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ
μόρφωσις καλῆς προφορᾶς καὶ ὀρθοτολισμοῦ.

Γ'

Ἀναγκαία ἡ περαιτέρω ἐν τοῖς γυμνα-
σίοις ἐξακολουθήσις τῆς διδασκα-
λίας τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς.
Προδοχὴ εἰς τὰ ὄργανα, ἐν ὁρέ-
σει πρὸς τὴν ἐπιτυχῇ διδα-
σκαλίαν.

Εἰδικοί διδάσκαλοι καὶ ἀναγκαιότατα
αὐτῶν δυστατικὰ στοιχεῖα.

Ἴνα μὴ εὐρεθῶμεν εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰς ἐκτε-
θείσας ἡμῶν σκέψεις περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς μουσικῆς,
ἐξ ἵσου ταύτης, φρονούντες, μετὰ τῶν λοιπῶν μαθη-
μάτων ἐχούσης μορφωτικὴν δύναμιν, δὲν δυνάμεθα
νὰ θεωρήσωμεν περιττὴν τὴν περαιτέρω διδασκαλίαν
αὐτῆς ἐν ἀνωτέροις τάξεσι δηλ. ἐν τοῖς γυμνασίοις,
τουναντίον δὲ μάλιστα νομίζομεν ὅτι ἐν τούτοις,
ἔχοντες μαθητὰς διανοητικῶς τε ἀνεπτυγμένους ἐπὶ
τοσοῦτον, ὥστε ἄριστα νὰ κατανοῶσι τὰς ἐννοίας
τῶν διδασκασμένων ἁπλῶν, καὶ ἐφωδιασμένους,
ὡς προεξεθέσαμεν, δι' ὅλων τῶν θεωρητικῶν ἐκείνων
γνώσεων, αἵτινες ἀνωτέρων πλέον θὰ καθιστῶσι τὴν
διδασκαλίαν ὡς πρὸς τὸν διδάσκοντα καὶ τοὺς
διδασκόμενους, θὰ δυνάμεθα εὐκολώτατα πλέον ν'
ἀσκῶμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκμάθησιν δυσκολωτέρων
χορικῶν παραλλήλων καὶ ποικίλων χορικῶν, κατα-
λλήλων, ἐννοεῖται, καὶ παιδαγωγικῶν ᾠσμάτων,
λαμβανομένης δι' ὅψιν τῆς τε ἐννοίας καὶ τοῦ
ἡθους.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, ὥς μὴ ἀμφιβέλλω-
μεν ὅτι οἱ μαθηταί, μεθυόμενοι ἐκ τῆς ἡδονῆς ἢν
ἡ ποικιλία τῶν μουσικῶν ἐκάστοτε νέων συνθεμά-
των ἡθελε προξενεῖ αὐτοῖς καθηδύνουσα καὶ κατα-
κνηλοῦσα διὰ τῆς αἰσθησέως τῆς ἀκοῆς τὰς ψυχὰς
αὐτῶν, θὰ αἰσθάνωνται ἐνθερμον ἥλον καὶ πρὸς τὸ
μάθημα τοῦτο, ὄντες εἰς θέσιν καὶ κατ' ἰδίαν πλέον
ἐν ὥραις ἀνέσεως, ἀντὶ πάσης ἄλλης ματαίας ἀπο-
λείας χρόνου, νὰ καλλιεργῶσι τὴν τερπνοτάτην
ταύτην μουσικὴν, οἱ δὲ διδάσκοντες — οἱ εἰδικῶς
βελτίως τούτων ἀσχοληθέντες πρὸς διδασκαλίαν τοῦ
μαθήματος τούτου — γευόμενοι τῶν ἡδέων αὐτῶν
καρπῶν δὲν ἡθελον αἰσθάνεσθαι τὴν οἰκτρὰν ἐκεί-
νην ἀπογοήτευσιν, ἥτις καταλαμβάνει αὐτοὺς πολ-
λάκις ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μαθήματος διὰ πλείδτους
μὲν λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ὀπουδαιότατον πάν-
των ὅτι διδάσκοντες πρὸς μαθητὰς οὐδαμῶς κεκτη-
μένους ἀρχῇθεν τὰς ἀναγκαιότητας προαπαιτουμέ-
νας θεωρητικὰς γνώσεις καὶ ὧν τινες μόνον μηχαν-
ικῶς δύνανται νὰ ψελλίσωσι τὰ ὀνόματα τῶν
φθόγγων, προδοκώπουσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν, δυ-
σκόλως δυνάμενον οὕτωδὲ νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ ἐπι-

φέρη τοὺς προσδοκώμενους γλυκεῖς καὶ εὐχύμους καρποὺς, διὰ τῶν ἀρίστων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα παρὰ τοῦ μαθήματος τούτου τῆς μουσικῆς ὑπὸ μορφωτικῆν ἔποψιν ἀναμένουμεν.

Προκειμένου δὲ περὶ τινος ὡς συνοδοῦ συνήθως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, χειρισμῷ τοῦ διδάσκοντος, ὀργάνου, οἷον τετραχόρδου, κλειδοκυμβάλου ἢ ὀργάνου (orgue), νομίζομεν ὅτι τοῦτο, διευκολύνον πῶς τὴν διδασκαλίαν καὶ καθεστὼν αὐτὴν ἀνωτέραν ὡς πρὸς τὸν διδάσκοντα, προσδίδον δὲ καὶ πλείονα τοῖς ἀδόμενοις ἔσθλας χάριν, δὲν δύναται ὁμῶς, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, νὰ θεωρῇται καὶ ὡς ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαιότατον στοιχεῖον τοῦτο καὶ μόνον πρὸς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς ψῳδικῆς ἐν τοῖς σχολείοις, εἰς τὸν κάτοχον τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, προκειμένου νὰ διδάξῃ ἐπίσης τοιαύτην ἐν τῇ σχολῇ οὐχὶ δὲ ἐν ὀργάνῳ, ἐνθα ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις ὀργάνου, λαμβανομένου καὶ τούτου ὑπ' ὄψιν, ὅτι δυνατὸν νὰ εἶναι τις λαμπρὸς ἐκτελεστὴς τεμαχίων ἐπὶ ὀργάνου, ἢ ἀμοιρῇ δὲ μεταδοτικῆς μεθόδου, ταύτης ἀποτελοῦσης τὸ ἀναγκαιότατον προσὸν τῶν εἰδικῶς ἀναλαμβάνοντων τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου, τὰ μάλιστα ἀναγνωσμένης τῆς ἀνάγκης πρὸς μετάδοσιν τῶν ὡς προσέφημεν, ἀπολύτως ἀναγκαιότητων τοῖς μαθηταῖς πρὸς εὐχερῆ πρόοδον, στοιχειωδῶν θεωρητικῶν γνώσεων τῆς μουσικῆς, πρὸς δὲ καὶ τοῦ ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, φωνητικὴ καὶ αὐτὴ, ἀρέκαθεν ἐπιτυχῶς διδάσκειται ἀνοργάνως οὐδαμῶς αἰσθητικῆς γενομένης τῆς προσλήψεως, ὡς συνοδοῦ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτης ὀργάνου, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι, ὁ πάνσοφος δημιουργός, ἐκόσμησε τὸ τελειότατον τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ, τὸν ἄνθρωπον, καὶ μὲ τὸ τελειότατον τῶν διὰ τῆς ἐπινοίας αὐτοῦ κατασκευασθέντων ἀψύχων ὀργάνων, μὲ τὴν ζῶσαν φωνήν, δι' ἧς φρονούμεν ὅτι ἐπιτυχῶς καὶ ἀπροσκόπτως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, τῶν συνοδῶν τῇ φωνῇ ὀργάνων τὴν ποικίλιν μᾶλλον καὶ πλείονα τέρψιν τῇ αἰσθήσει τῆς ἀκοῆς, θεαματικὴν δὲ μᾶλλον ἐπίδειξιν προσδιδόντων, οὐχὶ δὲ τῇ ἐν τῇ σχολῇ τοῦλάχιστον διδασκαλίᾳ τῆς ψῳδικῆς, ἀπαραίτητων στοιχείων θεωρουμένην.

Τονίζομεν δὲ τοῦτο πολὺ, διὰ τὸν σπουδαιότατον λόγον ὅτι, πρὸς ἐπιτυχὴ διδασκαλίαν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς, ἐπισηπτικὴ καθίσταται ἡ ἀνάγκη εἰδικῶν πρὸς τοῦτο διδασκάλων¹, ἐκ δὲ τῶν νῦν προσλαμβανόμενων ἐν ταῖς σχολαῖς ὡς τοιούτων, δέον, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, νὰ ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες κέκτληται τὰ προσόντα, δι' ὧν εὐμοιροῦσι πρῶ-

1. περὶ οὗ ἰδιαιτέρως ἐπιφυλασσόμεθα νὰ διαπραγματευθῶμεν.

τίδως τῶν ἀναγκαιοτάτων θεωρητικῶν γνώσεων καὶ μεταδοτικῆς τούτων μεθόδου, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον χειρισμοῦ ὀργάνου, ἥττον δυνατεοδικοῦ τῶν πρώτων, τῇ ἐπιτυχῇ διδασκαλίᾳ.

Δ'

Ἀποτελέσματα.

Τ' ἀνάλογα τῷ σκοπῷ, δι' ὃν ἡ μουσικὴ ἐν ταῖς σχολαῖς διδάσκεται, κεκτημένη ἐξ ἔσου μετὰ τῶν λοιπῶν μαθημάτων σπουδαίαν μορφωτικὴν δύναμιν, προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, τολμῶμεν εὐπαρησιχστῶς καὶ μετὰ πεποιθήσεως νὰ εἴπωμεν ὅτι θεωροῦμεν βέβαια καὶ πραγματικά, κατὰ φύσιν δὲ δυνάμει ἀναμενόμενα, ἐκ τῆς ὡς δεῖ λογικῆς καὶ κανονικῆς, οἷω τρόπῳ προεξεθέσαμεν διδασκαλίας, παρ' εἰδικῶς ἀσχοληθέντων, ἐπαξίως δὲ μετὰ τῶν ἀναγκαιοτάτων προσόντων πεποικισμένων, ἐν ἧς οἰκονομικῶς τὴν θέσιν κατέχει, τῇ εὐρείᾳ προαγωγῇ ἢ τῶν ἀπαραιτήτων στοιχειωδῶν θεωρητικῶν γνώσεων μετάδοσις τοῖς διδασκόμενοις, θεμελίον βάσεως ἀποτελοῦσης τῆς ἐκμαθήσεως τῶν φθογγωσῶν, ἅτε ἐπεχόντων τούτων ἐν τῇ μουσικῇ θέσιν οἷον τὰ τοῦ ἀλφαβήτου γράμματα ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ δι' ὧν βαθμιαίως θὰ δυναθῶσι ν' ἀποκτήσωσιν οὗτοι τὴν ταχείαν ἔξιν τοῦ προφέρειν πάντα τυχαῖον ἐπὶ τοῦ πενταγράμμου φθόγγον πρῶτον, εἶτα δὲ, διὰ τῆς ἀσκήσεως πρὸς οὐθμικὴν ἀνάγνωσιν καὶ εὐρεσίν τῶν διαστημάτων, τοῦ ἄδειν εὐχερῶς κατὰ δυνάμειαν πάντα τὰ κατάλληλα παιδαγωγικά ἔσθλα, ἅτινα δυνατοῦντα μελωδίαν καὶ ποίησιν τοιαύτας, οἷα ὁμοειδῶς καὶ ἁρμονικῶς συνδεσθῆναι καὶ ἀνταποκρινόμεναι ἀλλήλαις ἐπιτυχῶς, διὰ τῆς τελείας ἀπαγγελίας, ὡς τὰ πολλὰ ἐξαρωμένης ἐκ τοῦ διεγειρουμένου τῷ ἄδοντι αἰσθήματος, ἠθελον συγκινεῖ οὐ μόνον τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπάσας τὰς ψυχὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἐνεργοῦσαι ἰσχυρῶς διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς καὶ παράγουσαι τὸ ἰδιάζον ἐκείνο ψυχαγωγικὸν αἰσθημα τῆς ἐκ τῆς μουσικῆς προκαλουμένης ἡδονῆς, ἥτις καὶ ἐν ἀπωτέρω χρόνῳ πᾶσι μὲν, ἰδίᾳ δὲ τοῖς μύσταις αὐτῆς μεγάλην πολλὰκις τῷ βίῳ περιποιεῖ χαρὰν. ἔλαττοῦσα, μετριάζουσα ἢ καταπαύουσα τυχαίας ὀδύνας, ἐν γένει δὲ ποικιλλουσα τὰς ἀναμνήσεις ἀληπδόνορας, αἵτινες συχνάκις εἶσι τὸ ἀντικείμενον ὀδυνηρᾶς μελαγχολίας, ἐπιτυχανομένου οὕτωσιν ἐκείνου, ὅπερ ἄλλως μεταίως διὰ τῆς νῦν πανθομολογουμένης ὡς πλημμελεστάτης διδασκαλίας ἐπιδιώκομεν, τοῦ τῆς καρδίας ἐξευγερτισμοῦ, ὅστις συγκεντρῶν τὸ εὐάγωγον καὶ εὐπειθεῖς, ζωνρόν καὶ εὐθυμόν, προσεκτικόν καὶ εἰρηρικόν, τυγχάνει καὶ τὸ πρῶτον στοιχεῖον παντὸς πεπολιτισμένου λαοῦ, καὶ τῆς ἀνακαλύψεως, πρὸς τὴν ἀπὸ καιροῦ τοῦ δέον

τος καλλιέργειαν, πολλῶν ἀπαρτηρητῶν παρερχομένων μουσικῶς ταλάντων ἐκ φυσικῆς ἰδιοφυΐας ἐμφαινόμενης ἀπὸ τῆς νεαρᾶς εἰδέτι ἡλικίας, ἀφ' ἧς καταλλήλως καλλιεργούμενα, δὲν ἠθελον ἀποδτερεῖ ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων περὶ ὑπάρξεως καὶ ἐλλήνων μελοποιῶν τοῦλάχιστον ἐν μέλλοντι.

Ε'

Γενικὸν συμπέρασμα.

Ἀνακεφαλαιούμεντες καὶ συμπύσσοντες ἅπαντα τ' ἀνωτέρω λεγθέντα ἀναφορικῶς τῆς μᾶλλον ἐπιτυχούς, προσφορωτέρου δὲ συνεπῶς, διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς, καταλήγομεν εἰς τὰ ἑξῆς:

Συμφώνως τῷ σκοπῷ, ὃν ἐπιτελεῖ ἡ τῆς μουσικῆς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτηρίοις καλλιέργεια, διςχρονόμενῃ ἡμῖν σὺν τῇ ἠθικῇ τῆς σπουδαζομένης ἡμῶν νεολαίας διαμορφώσει καὶ τὴν ἐθνικὴν ταύτης διαπαιδαγώγησιν, ἐν γενεῇ μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ τερπνοτάτῃ ἀπολαύσει, δέον ἢ διδασκαλίᾳ ταύτης καταλλήλως ἀρχομένη διὰ τῆς τῶν πρώτων στοιχείων μεταδόσεως τοῖς νηπίοις ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις, διὰ καταλλήλων δηλοῦντι παιδαγωγικῶν ᾠμάτων ἀπομιμητικῇ τῆς φωνῆς μεθόδῳ, ὁλοὲν καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, σὺν τῇ ὡσαύτως προόδῳ τῶν διδασκομένων ἡλικίᾳ, νὰ ἐνδυναμοῦται αὕτη ἐπεκτεινόμενη, τῇ ἐκμαθήσει τῶν ἀπολύτως ἐν ταῖς ἀστυκαῖς σχολαῖς στοιχειωδῶν θεωρητικῶν γνώσεων, διευκολυνόντων τὰ μάλιστα τὴν τῶν ὁμοίως παιδαγωγικῶν ᾠμάτων διδασκαλίαν, τὴν δὲ περαιτέρω ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐξακολουθήσιν τοῦ μαθήματος ἀρετοῦ ὁλως προπαρασκευάζοντων, ἐξυπακουομένης πάντοτε τῆς δι' εἰδικῶν, εὐμοιροῦντων θεωρητικῶν γνώσεων καὶ μεταδοτικῆς μεθόδου, διδασκαλίας, ὁπότε καὶ μόνον καθοριζομένης οὕτω τῆς τοῦ μαθήματος τοῦτου ἐν ταῖς σχολαῖς ἡμῶν θέσεως, ἐν λόγῳ καὶ μετὰ πεποιθήσεως διὰ τῶν ἀρίστων ἀποτελεσμάτων τοὺς ἀξιαγάστους ἡδέως ἠθέλομεν δρέπει καρποὺς, προάγοντες τὸ δάδιον καὶ τῆς παρ' ἡμῖν τοῖς ἔλλησι, ὅπως ἐν παντὶ πεπολιτισμένῳ ἔθρει, εὐρείας προαγωγῆς τῆς τελεσιθύμου μουσικῆς.

Διαιτελῶ κατασπάζόμενος τὴν ἀγίαν Αὐτῆς δεξιάν μετὰ τοῦ ἀπείρου σεβασμοῦ μου

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 22 αὐγούστου 1902

τέκνον εὐπειθές καὶ ἀφωσιωμένον

Ε. Γ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ

ΚΑΡΟΛΟΥ-ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΖΑΧΑΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΛΙΓΓΕΝΤΑΛ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Κεφάλαιον α'. Φύσις, τέλεις καὶ λύσις τοῦ γάμου.

§ 8. Δεύτερος γάμος.

Ὅπως ἡ Ἐκκλησία τὸν δεῦτερον γάμον διεzeugμένων προσώπων ἀπηγόρευσεν, οὕτω καὶ δι' ἄλλους λόγους ἐθεώρησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον κατακριτέαν τὴν συνομολόγησιν νέου γάμου τοῦ ἐπιζῶντος συζύγου, μετὰ τὴν συνεπείᾳ θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων λύσιν τοῦ πρώτου γάμου. Ἐστηρίχθη δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ρητῶν διατάξεων τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς 7, 8, 27, 39, 40, ἢ ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ γάμου. Κατὰ τὰ κείμενα ταῦτα, ἐθεωρεῖτο, εἶναι ἀληθές, ὁ δεύτερος γάμος (δευτερογαμία) ὡς ἐπιτετραμμένος, (συν. Λαοδ. Κ. 1. Ἀγ. Βασ. Κ. 41), καίτοι ἡ χρεῖα καὶ ἡ ἀγαμία ἐνομιζέτο ἐν γένει ὡς μᾶλλον ἀξέπαινος· ἀλλ' ἤδη εἰς τὸν τρίτον γάμον (τριτογαμίαν) οἱ Κανόνες ἐπέβαλλον ἐξίλασμούς, (συν. Νεοκ. Κ. 3. Ἀγ. Βασ. Κ. 4. 50. 80. Γρηγ. Ναζιανζ. «τὸ πρῶτον συνοικέσιον νόμος, τὸ δεύτερον συγχώρησις, τὸ τρίτον παρανομία, τὸ τέταρτον χοιρώδης βίος»), ὡς κατάκριτον διαδοχικὴν πολυγαμίαν, καὶ ἐγένετο ἀποδεκτόν, ὅτι κατὰ τὸν Ἰωάννην IV. 18, ὁ Κύριος αὐτὸς τὴν πέμπτην ἔνωσιν ἐκήρυξεν ὡς μὴ γάμον.

Τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον οὐδόλως ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰ παραγγέλματα ταῦτα, (παράβ. τὸ κείμενον Νομοκ. XIV. τίτλ. XIII. 2).

Δευτέρα, τρίτη καὶ ἐπομένῃ ἔνωσις ἐπετρέπετο ἀπολύτως. Αἱ ποιναὶ τῶν δευτερογαμούντων, (propter secundarum nuptiarum), δὲν προσεκληθήσαν ὑπὸ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐδικαιολογοῦντο ἐκ τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων. Ὡσαύτως ἡ ἀπαγόρευσις διὰ τὴν ἐπιζῶσαν σύζυγον, νὰ συνάψῃ γάμον πρὸ τῆς λήξεως ὁλοκλήρου ἔτους, εἶχεν ἑτέραν βάσιν.

Ἀλλὰ βαθυνδὸν αἱ δοξασταὶ τῶν Κανόνων ἐπεκράτησαν. Ἡ Ἐκλογὴ διὰ τῆς σιωπῆς αὐτῆς

* συνέχεια ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 40 φύλλου τῆς «Ἐκκληστ. Ἀληθείας».

φαίνεται υπονοούσα τρίτον γάμον ὡς ἀκατάληπτόν τι. (Παράβ. Ἐκλ. ἐκδ. Ζαχ. σελ. 21. σημ. 156). Ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη περὶ τὸ 800 ἀπηγόρευσε ἀπλῶς πάντα τρίτον, ἢ περαιτέρω γάμον, (Τεῦχ. I. Νεαρ. 28). Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (Πρόχ. IV. 25) διέταξεν, ἵνα πᾶς τέταρτος γάμος ἢ ἀπολύτως ἄκυρος καὶ ὁ τρίτος, ἵνα υποβάλληται εἰς ποινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων (τεῦχ. II. Νεαρ. 90), ἐπιτείνων τὴν αὐστηρότητα, ἐπανελάβετο, ὅτι ἔδει οὐχ ἥττον νὰ μὴ παύσωσιν ἐφαρμόζοντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς ἐπὶ τοῦ τρίτου γάμου, καθόσον ἦδη ἡ δευτερογαμία οὐκ ἦν ἐπιδοκιμαστέα. Ἀλλ' αὐτὸς οὗτος ὁ Λέων παρέβη τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον, ὡς καὶ τὸν Κανονικὸν, ὀλίγον μετὰ ταῦτα, συνομολογήσας τέταρτον γάμον, ὅπερ ἔφερε μεγάλην διάστασιν μεταξὺ τοῦ κλήρου. Μερὶς τις συνετάχθη τῷ Πατριάρχῃ Νικολάφ, (παυθέντι διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὑπὸ τοῦ Λέοντος), ὅστις ἀφώρρισε τὸν Αὐτοκράτορα ἢ ἑτέρα μερὶς ἠνώθη πρὸς τὸν νέον Πατριάρχην Εὐθύμιον, ὅστις συνεχώρησεν αὐτὸν, (παράβ. Beek περὶ Νεαρῶν Λέοντος ἐκδ. Zepernick. σελ. 52. 212. 220. 254). Μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος ἡ ἐρις ἐληξε διὰ τοῦ **τόμου τῆς ἐνώσεως**, ὅστις ἐψηφίσθη, κατὰ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνου καὶ Ρωμανοῦ, τὸ ἔτος 920, ὑπὸ συνόδου καὶ ἔλαβε τὴν αὐτοκρατορικὴν κύρωσιν, ἀλλ' ὅστις ἐγένετο γενικῶς ἀπέδεκτος μόνον ἐπὶ βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου (975), καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐτησίως ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπ' ἁμβωνος ἀνεγινώσκετο, (τεῦχ. III Νεαρ. 1. Βαλσαμ. εἰς Κ. 4. Ἀγίου Βασιλείου).

Ὁ τόμος οὗτος τῆς ἐνώσεως ἐπαναλαμβάνει ὅ,τι τὸ Πρόχειρον εἶχεν ἥδη νομοθετήσει δηλαδὴ, ὅτι ὁ τέταρτος γάμος ἐστὶν ἄκυρος καὶ ὅτι ὁ τρίτος τιμωρεῖται ὑπὸ τῶν Κανόνων προσθέτει μόνον, ἵνα ὁ τρίτος γάμος τελείως ἀπαγορευῇται, ὅταν ὁ συνομολογῶν αὐτὸν ἐστὶ τεσσαράκοντούτης καὶ ἔχη τέκνα, (παράβ. Σύντ. Καν. Ρ. καὶ Π. IV. σελ. 481. Ματθ. Βλάσταρ. αὐτόθι VI. σελ. 159. Ἀρμ. IV. 9. 32. Μαλαξοῦ κ. 152 ἐν Θέμιδι. Acta et Diplomata I. σελ. 416. II. σελ. 176. Πηδάλ. σελ. 266.—Ὁ Βλαχικὸς Κώδιξ θίγει τὸ ζήτημα τόσον ὀλίγον, ὅσον καὶ ὁ Μολδαβικός).

Κεφάλαιον 6'. Δίκαιον τῆς περιουσίας τῶν συζύγων.

§ 9. Πηγαί.

Ἡ ἱστορία τοῦ δικαίου τῆς περιουσίας τῶν συζύγων δυσχερὲς ἐστὶ νὰ διευκρινισθῇ(1)· τὸ μὲν, διότι ἡ ἀφετηρία αὐτῆς — τὸ Ἰουστινιανειὸν δίκαιον—ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἔνεκα γάμου (propter nuptias) δωρεῶν ἐστὶν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὀλίγον ἀσαφὲς, τὸ δὲ, διότι, ἀκριβῶς εἰς τὰ ἀφορῶντα τὰς συζυγικὰς σχέσεις ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν, φαίνεται, ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ χρόνου αἱ μεταβολαὶ ἐτελέσθησαν μᾶλλον διὰ τῆς συνηθείας καὶ διὰ τῆς χρήσεως συμφωνιῶν τινων, ἢ διὰ τοῦ γραπτοῦ νόμου. Τέλος, διότι, ἐκ τῶν νόμων τῶν ἐξασκούντων ἐπίδρασιν τινα εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν τοῦ συστήματος τῆς περιουσίας τῶν συζύγων, πλεῖστοι ἐντελῶς ἀπωλέσθησαν, ἢ ὑφίστανται μόνον εἰς τεμάχια(2).

Μεταξὺ τῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου τῆς περιουσίας τῶν συζύγων, ἡ Ἐκλογὴ (τίτλος II) καὶ ἡ Ἐπαναγωγὴ (τίτλ. XIX) εἰσὶν αἱ σπουδαιόταται. Ἡ τελευταία ἀναφέρει πρὸ παντὸς (κ. 5—9) τὸ ὅλως ἴδιον δίκαιον τῆς Ἐκλογῆς· εἶτα προστίθενται (κ. 12—17) τὰ χωρία τὰ ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸ Πρόχειρον, ὅπερ ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ συνίσταται ἐκ στοιχείων ἐξηγμένων ἐξ αὐτῶν τῶν καθαρῶν Ἰουστινιανείων πηγῶν, οὕτως ὥστε ταῦτα (τὰ κεφ. 12—17) εἰσὶν ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὰ κεφάλαια 5—9. Τέλος ὁ σχολιαστὴς τῆς Ἐπαναγωγῆς παρατηρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν κεφαλαίων 12—17, (τοῦ δικαίου τοῦ Προχείρου), ὅτι δὲν παραθέτει τὰ κεφάλαια ταῦτα ὡς **ἐγκριθέντα**, τουτέστιν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ κείμενον (τῆς Ἐπαναγωγῆς), ἀλλὰ μόνον ἔνεκα τῆς ἀντιθέσεως αὐτῶν πρὸς τὰ κεφάλαια 5—9. Ὁ σχολιαστὴς συγχρόνως ἐκτείνεται λεπτομερῶς ἐπὶ τῆς ἀσυμφωνίας τῶν δύο συστημάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ὅτι, τὸ πρῶτον ἀπομακρύνεται οὐσιωδῶς τοῦ δικαίου τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ μόνου ἀληθῶς ἰσχύοντος, τὸ δὲ δεύτερον, ἐξηγμένον κατὰ μέρος ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Νεαρῶν, τροποποιηθεῖσιν βραδύτερον ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δὲν ἐκθέτει ἀκριβῶς τὸ δίκαιον, ὅπερ ἔδει νὰ ἐφαρμόζηται ἐν τῇ πράξει.

Ἐὰν λάβῃ τις ἥδη ὡς ἀφετηρίαν τὴν μέχρι τοῦδε κρατοῦσαν γνώμην, ὅτι τὸ τε Πρόχειρον καὶ ἡ Ἐπαναγωγὴ, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ βρα-

δύτερον ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου ὡς Ἐπιτομὴ τοῦ νόμου, ἐστὶν ἀκατά- νόητον, πῶς ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἀφ' οὗ ἐπανέφερεν ἐν ἰσχύϊ τὸ δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν τῷ Προ- χείρῳ καὶ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς, κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόπειραν νὰ ἐπαναφέρῃ ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ τὸ παρεκκλίνον ἐκείνου δίκαιον τῆς Ἐκλογῆς. Ἐτι μᾶλλον δὲ ἀκατάληπτον ἐστὶ, πῶς ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρία τοῦ Προχείρου δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ κείμενον· τέλος δύναται τις μόλις νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ σοφὸς, ὅστις ὀλίγον χρόνον μετὰ ταῦτα εἰσήγαγεν εἰς τὰς Νεαρὰς του παραλλαγὰς τινὰς τοῦ Ἰουστινιανείου δι- καίου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς Ἐκλογῆς καὶ τῆς Ἐπα- ναγωγῆς, ἠδύνατο νὰ ἐπιλάβηται ἐντελῶς τὴν ὑπαρξίν τῆς τελευταίας ταύτης.

Δὲν θὰ δυνήθῃ τις νὰ ἄρῃ τὰς ἀμφιβολίας ταύτας ἄλλως, ἢ διὰ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ Ἐπα- ναγωγὴ ἔμεινεν ὡς ἀπλοῦν σχέδιον καὶ δὲν ἐδη- μοσιεύθη ὡς νόμος, (καὶ φαίνεται κυκλοφορή- σασα ὡς τοιαύτη μετὰ τῶν παρατηρήσεων τοῦ σχολιαστοῦ, ἥτοι προσώπου ἀναθεωροῦντος τὸ σχέδιον), καὶ ὅτι ἐν τῇ πράξει οὐδόλως ἀνεπλή- ρωσε τὸ Πρόχειρον, (παράβαλε τὴν ἐκδοσιν Ζα- χαρίου τῆς Ἐπαναγωγῆς σελ. 56 καὶ ἐπ.). Οὕ-τως ἐξηγεῖται ἐπίσης πῶς, ὁ αὐτοκράτωρ Λέων, ἐκ τῶν σημειώσεων (monitis) τοῦ ἀναθεωρητοῦ ἐκείνου, ἐπανειλημμένως ἀφορμὴν ἔλαβε πρὸς σύνταξιν Νεαρῶν (αὐτόθι σελ. 57 σημ. 19), ἐνῶ αὐταὶ βεβαίως ἠθέλον ληφθῆναι ὑπ' ὅψιν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπαναγωγῇ, ἐὰν αὕτη ἐδημοσιεύετο ἐπισήμως.

Ὅπως καὶ ἂν ᾖ, ἡ Ἐπαναγωγὴ (τίτλος XIX) παρέχει πιστὴν εἰκόνα τῆς συγχύσεως, ἣν ἡ πα- λινόρθωσις τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου εἰσήγα- γεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς νομοθεσίας, καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ σύστημα τῆς Ἐκλογῆς βαθέως εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὰ ἥθη. Κατωτέρω φαίνεται, πῶς ἡ σύγχυσις αὕτη διεσκεδάσθη μόνον διὰ τῶν συμ- βιβαστικῶν Νεαρῶν τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος.

Εἰς τὴν Ἐκλογὴν II. 3. οἱ αὐτοκράτορες Λέων καὶ Κωνσταν- τῖνος ἀναπολοῦσι «τὰ παρ' ἡμῶν ἀρτίως εὐσεβῶς νομοθετού- μενα. (παράβ. ἐν τῷ ἀνωτέρῳ § 5 τὴν σημ. 1).

(ἔπεται συνέχεια)

ΘΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς τῶν Νομικῶν ἐν τῇ
Θεολογ. Σχολῇ Χαλκίδος
καὶ Δικηγόρος

ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ·
κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν ἁγίων παθῶν
καὶ τῆς Διακαινησίμου*.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἦτο ἄλλοτε καὶ ἐξακο- λουθεῖ εἰσέτι ἡ μᾶλλον παραγῶδης τῶν ἡμερῶν. Πανταχοῦ πυροβολισμοί, γενικὴ κωδωνοκρουσία, φωναὶ παίδων ἐνδεδυμένων τὰ λαμπριάτικα φορέ- ματα καὶ πανταχοῦ ἀντηγεῖ ἡ φράσις «Χριστὸς ἀνέστη». Ἐν μεγάλῃ ἐνεργείᾳ, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα, εἶνε τὸ κοι- νῶς φριδρίσμα¹, ἥτοι σύγκρουσις τῶν ἄκρων τῶν κοκκίνων ὠν, ὁ δ' ἐπιτυχάνων τὴν θραῦσιν τοῦ ὠν τοῦ ἄλλου θεωρεῖται καλορροϊζικός. Ἐπίσης ἀρχαῖον ἔθιμον ἐπικρατεῖ εἰσέτι νὰ τρώγῃσι τῇ πρώτῃ τοῦ Πάσχα χοιρομήριον διὰ τὸ λαιμό. Βρο- γῇ ἐν ἡμέρᾳ Πάσχα θεωρεῖται ὡς ἄριστος οἰωνός· ἐντεῦθεν καὶ τὸ κοινὸν λόγιον:

Χαρὰ 'ς Γέννα τὰ στεγνά,
Τὰ φῶτα χιορισμένα
Κι' ἂν ἡ Λαμπρὴ βρεχούμενη
Τ' ἀμπάρια² γηομισμένα.

Μερίστη σημασία δίδεται εἰς τὸ νηὸ φῶς, ὅπερ μεταδιδόμενον τοῖς πιστοῖς ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐν τοῖς ναοῖς φέρεται εἰς τὰς οἰκίας, ὑπὸ τὸ ὑπέρθυρον τῶν ὀπίων σχηματίζουν τρεῖς σταυροὺς διὰ τῆς καπνιάς, ἀνάπτουσι τὰς κανδύλας τῶν εἰκονοστα- σίων καὶ διὰ τοῦ κηροῦ τῆς λαμπάδος σχηματίζου- σιν ἓνα ἢ τρεῖς σταυροὺς, οὓς ἐπικολῶσιν εἰς τὸ ἐτώτερον τῆς θύρας τῆς οἰκίας, καταβάλλεται δὲ προσπάθεια, ὅπως μὴ σβέσθῃ τοῦτο ἐκ τῆς κανδύ- λας μέχρι τῆς Ἀναλήψεως. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀναστάσεως, ἐξήρχετο ἄλλο- τε ὁ ἱερεὺς ἐκ τοῦ ναοῦ, κλειομένης ὀπισθεν αὐτοῦ τῆς θύρας· ὅτε δ' ἐφώνει ὁ ἱερεὺς «Ἄρατε πύλας»

1. Ἡ πραγματεία περὶ ὑποβόλου (de hypobolo) τοῦ Sammet ἐν Heerman thesse τόμ. VIII ἐστὶν ὀλίγον ὠφέ- λημα.

2. Ἰγνη ἀπολεσθέντων νόμων τοῦ εἶδους τούτου συνέλε- ξεν ὁ Ζαχαρίας ἐν τεύχει I. N. 30. 31. (τὰ HSS, ἐξ ὧν τὰ χωρία ταῦτα ἐλήφθησαν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Ἱτα- λίαν, μεταδίδουσι δὲ ἐπίσης Λογγοβαρικὸν καὶ τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν δίκαιον.) Ἄτερα εὗρισκονται ἐν τεύχει II. N. 20.

* συνέχεια ἀπὸ σελ. καὶ τέλος 426—428.

1. συνθήκης φράσις εἶνε, ὅταν τις ζητῇ τὴν σύγκρουσιν ὠν «Ποῦτος φριδρίκει, ποῦτος κατσίρει».

2. τὰς ἀποθήκας.

ὁ ὁπισθεν τῆς θύρας τὸν σατανᾶν ὑποκρινόμενος ἠρώτα «Ποῦ εἶσαι»; ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξηκολούθει «Ἄρχων ἰσχυρὸς . . . » ὅτε καὶ διὰ λακτίσματος ἠνοίγετο ἡ θύρα, εἰσῆρχετο ὁ ἱερεὺς προτεταμένην ἔχων τὴν λαμπάδα καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν πιστῶν. Προσεῖχον εἰσερχόμενοι μὴ ἴδωσι τὸν ὑποκρινόμενον τῶν στανᾶν, κρυπτόμενον ἐγκαίρως, διότι τοῦτο ἐθεωρεῖτο κακόν.

Τὰ Εὐαγγέλια τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς κυριακῆς τῆς Ἀναστάσεως ἀναγινώσκονται κατ' ἰδιόζοντα τρόπον. Ἐν ἐκάστη αὐτῶν παραγράφῳ σταματᾷ ὁ ἱερεὺς ἐπ' ὀλίγον, οἱ δὲ κώδωες τοῦ ναοῦ καὶ κώδωνισκοὶ κρούουσιν ἐπ' ὀλίγον χαρμωδῶς καὶ κροτοῦσι κρόταλα. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ὁσημέραι ἐκλείπει. Μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα, ὁ ἐφημέριος φροντίζει, ὅπως οἱ ἐνορίται λάβωσι, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ βῆλον, τὸ αὐγοκούλουρον, λαμβάνων χρηματικόν τι ποσὸν ἀπ' αὐτῶν, ἢ τὸ πασχάτικο³. Τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν τηρεῖται ἐν τῇ ἐξοχῇ, μόνον δέ, ὅταν ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὴν κυριακὴν τῶν Βαίων, κομίση πρὸς τοὺς ἐνορίτας τὸ βαγί, λαμβάνει ὡς ἀμοιβὴν λευκά ὠά. Εἰς τινὰς κώμας τὰ ὠά ταῦτα τίθενται εἰς λαχεῖον, μάλιστα δὲ ὁ τρόπος τῆς κληρώσεως ἐν τισὶ κώμας, συνίσταται εἰς τὴν ἀναγραφὴν ὀνομάτων διαφόρων, τιθεμένων μετὰ δελτίων φερόντων τὴν λέξιν *γκράτσια* (ἰταλ. *Gracia* = χάρις) ἐν τῇ κληρωτίδι. Εἴτα ἐξάγουσι τὰ ὀνόματα, κερδίζουσι δὲ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα μετὰ τὰ ὁποῖα εὐθὺς ἀμέσως ἐξαχθῇ τὸ φέρον τὴν λέξιν *γκράτσια* δελτίον. Ἐκαστος χωρὶς λαμβάνει πολλοὺς ἀριθμοὺς λαχείων, οὕτω δὲ τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἀνέρχονται εἰς ἱκανὸν ποσόν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτησεν ἀπὸ Ἑνετοκρατίας, ὅτε ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις παρεχώρησε τοῖς ἐπισκόποις, πρωθιερεῦσιν, ἐπιτρόποις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, τοῦ ναοῦ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τῷ διοικητῇ τῆς Στρατίας καὶ τῷ εἰσαγγελεῖ Ζακύνθου τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπελευθεροῦν κατὰ τὰ Χριστούγεννα, τὸ Πάσχα καὶ ἄλλας ἐπισήμους ἡμέρας διαφόρους ἐξορίστους, δικαίωμα, ὅπερ ἦρθη, διαταγῇ τοῦ προβλεπτοῦ Ζακύνθου Ἀλοῖσιου Μινώτου ἀπὸ 27 μηνὸς ἰουλίου 1556, ἐνεκα καταχρήσεων, δι' ὧν ἠνοίχθη ὁδὸς εἰς τοὺς διεφθαρμένους καὶ

3. τὸ πρῶτον αὐγοκούλουρον, ὅπερ φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐνορίτου ἢ φίλου ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου, τίθεται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον. Τὰ κελύφη τῶν πρώτων κοκκίνων ὠῶν, τὰ ὅποια ἕκαστος τρώγει, φυλάττουσι, τῇ δὲ πρώτῃ μαΐου, λίαν πρῶί, ἀναμινύοντες μετὰ ἀνθέων ρίπτουσι πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς θύρας τῆς οἰκίας.

κακούργους. Ἐν ἄλλαις κώμας οἱ ἐνορίται ἱερεῖς προσφέρουσιν ὦά καὶ ἄρτον κατὰ τὸ Πάσχα, ἢ κουλούραν ἐστολισμένην δι' ὠῶν κοκκίνων, ἐνῶ ἐν ἄλλαις κώμας ὁμοίαν κουλούραν μεγάλην, ἐστολισμένην δι' ὠῶν κοκκίνων καὶ σταυροῦ, κοινῶς δοξάρι καλουμένην.

Ἡ Ἀνάστασις ἐτελεῖτο ἄλλοτε εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἐξέθετον δ' ἐκεῖ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως μέχρι τῆς μεταμεσημβρίας, ἣν ἐλιτάνευον μετὰ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, ὅσοι τῶν ναῶν εἶχον τοιαύτην ἐπὶ καθέδρας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ὅστις ἐλιτάνευε τὴν χεῖρα τοῦ ἁγίου. Τὴν πληθώραν ταύτην τῶν λιτανειῶν κατήργησεν ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Νικόλαος Κατραμῆς. Ἐξ ὧν τῶν λιτανειῶν τῆς μεταμεσημβρίας τοῦ Πάσχα παρέμεινε μόνον ἡ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐν τῷ νοτίῳ ἄκρῳ τῆς πόλεως ναοῦ τοῦ ἁγίου Λαζάρου. Τῆς πανδήμου ταύτης λιτανείας δὲν συμμετέχουσιν αἱ Ἀρχαί. Ὁλος ὁ κόσμος συγκεντρῶνται ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγίου Λαζάρου, ἐν ἀπτώτῳ εὐθυμίᾳ καὶ τάξει παραδειγματικῇ.

Τῇ δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου ἡμέρᾳ τελεῖται πανήγυρις ἐν τῇ ρωμαντικῇ τοικοθεσίᾳ *Ψήλωμα*. Περὶ τὴν 6 ὥρ. μ. μ. ὅτε ὁ λαὸς ἀρκούντως ἔχει διασκεδάσει τελεῖται ἡ λιτανεία τῆς Θεοτόκου, κοινῶς καλουμένη *Κόνισμα* ἢ *Βότιδι*⁴, μεταφερομένη τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος ἐκ τινος ναοῦ ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ εἰς τὴν πόλιν καὶ τοποθετουμένης ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Γραφικώτατον θέαμα παρίστησιν ἡ λιτανεία αὕτη· διότι ὁ ὅλος ἐκεῖ κόσμος παρακολουθεῖ αὐτὴν μέχρι τῆς πόλεως.

Τῇ ἐπομένῃ τρίτῃ, τελεῖται μετὰ μεσημβρίαν πανήγυρις εἰς τὸν ἐν τῷ προαστείῳ Κήπων ναὸν τοῦ ἁγίου Γερασίμου. Ὁ κόσμος συγκεντρῶνται καὶ πάλιν ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ τάξει, ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ ἀγροτικοῦ ταμπουρλογιάκαρου (αὐλοῦ μετὰ κυμβάλου).

Τῇ παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου, τῇ μὲν πρώτῃ τελεῖται ἐν τῷ προαστείῳ Πόγαλη ἡ λιτανεία τῆς ἀρχαίας βυζαντινῆς εἰκόνης τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἡ κοινῶς *Χρυσοπηγῆς*, μετὰ μεσημβρίαν δὲ τελεῖται ἐν τῷ ρωμαντικῷ ἐκείνῳ μέρει λαμπρὰ κοσμικὴ πανήγυρις.

Μεγαλοπρεπεστέρα πασῶν τῶν ἀγροτικῶν πα-

3. ἐκ τινος νησίδος παρὰ τῇ Ζακύνθῳ *Βότιδι* καλουμένης, ἐνθα ἄλλοτε ναός.

νηγύρεων εἶνε ἡ τελουμένη τῇ μεταμεσημβρία τῆς κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, τοῦ ἁγίου Ἀλυπίου καλουμένη, ἐν τῷ προαστείῳ Καλητέρου, ἥτις καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ κατακλείς τῶν πανηγύρεων τοῦ Πάσχα. Ὑπὸ τοὺς καταφύτους λειμῶνας, ὑπὸ τοὺς ἐλαιῶνας τοὺς κάτωθεν τοῦ λοφίσκου, ὅπου ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀλυπίου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ἐν οἰκογενειακοῖς ἢ φιλικοῖς κύκλοις συνευθυμοῦσιν.

Τοιαῦται ἐν συντομίᾳ καὶ μικρογραφίᾳ αἱ ἐορταὶ τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν καὶ τῆς Διακαινησίμου ἐν Ζακύνθῳ.

Α. Χ. ΖΩΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

— Συνεδρία Δύο Σωμάτων. — Τὰ δύο Σώματα συνεκλήθησαν τῇ δευτέρᾳ εἰς κοινὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ εἰργάσθησαν ἐπὶ διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ζητημάτων. — Ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον ἐν τῇ συνεδρίᾳ ταύτῃ ἐψηφίσαντο εὐχαριστήρια τοῖς ἀδραῖς δαπάναις ἀνεγείρας τὰ νέα τμήματα τῶν Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων.

— Ἱερὰ Σύνοδος. — Ἀπῆλθεν ἐπ' ἀδείᾳ προσωρινῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ προχθές, πρὸς διευθέτησιν ἐπαρχιακῶν αὐτοῦ υποθέσεων, ὁ ἐκ τῶν συνοδικῶν σεβασμ. μητροπολίτης Ἰκονίου κ. Ἀθανάσιος.

— Μητροπολίτης Ἀμασειᾶς. — Ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμος διὰ γράμματος αὐτοῦ ἐγνώρισεν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν αἰσίαν εἰς τὴν ἐδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἄφιξιν καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ ποιμανίου γενομένην αὐτῷ ὑποδοχὴν.

— Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Μύρου — Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Μύρου διορίσθη, κατὰ τὴν χθεσινὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου συνεδρίαν, ὁ ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης Ἐάνθης κ. Ἰωακείμ. Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης εἰσὶν οἱ πανοσιολ. Μ. ἐκκλησιάρχης κ. Καλλίνικος καὶ δευτερευόν κ. Παρθένιος καὶ ὁ μυρεψὸς τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας κ. Κωνστ. Ν. Θωμάδης.

— Ἐπισκοπὴ Κρήνης. — Εἰς τὴν σεβασμ. γέροντα μητροπολίτην Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ, ᾧ ὑπάγεται ἡ ἐπισκοπὴ Κρήνης, παρεπέμφθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἀναφορὰ κατόικων τινῶν τῆς ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην κοινότητος Ἀλατζάτων κατὰ τοῦ ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον ποιμαίνοντος αὐτὴν θεοφ. ἐπισκόπου Κρήνης κ. Θεοκλήτου, ὅστις διὰ τῆς αὐτῆς κανονικῆς ὁδοῦ θέλει ὑποβάλλει τὴν ἀπαιτούμενην ἀπολογία.

— Ἐκφρασις εὐαρεσκείας. — Ἐπὶ ταῖς μέχρι τοῦδε γενομέναις ἐν Σμύρῃ, προνοίᾳ τῆς ἀξιοτίμου δημογεροντίας καὶ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος συνεσφοραῖς ὑπὲρ τῶν ἐπισκευῶν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου, ἀπελύθη σεπτὴ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὰ δύο ταῦτα κεντρικὰ σώματα, τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐκφράζουσα τῆς μητρὸς Ἐκ-

κλησίας πρὸς τοὺς συνεισενεχόντας. Ἡ φιλόπατρις καὶ φιλόκαλος ἑλληνικὴ κοινωνία τῆς Σμύρνης, ἡ μετ' εὐσεβείας καὶ φιλογενείας ὑποστηρίζουσα καὶ διατηροῦσα τὰ κοινωφελῆ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα, τὰ ἀπὸ δύο σχεδὸν αἰώνων τιμῶντα αὐτὴν, ἐφάνη πρόθυμος εἰς ὕλικὴν ὑποστήριξιν ἔργου, ὅπερ ἐπέβλεπεν ἡμεῖς ἡ συναίσθησις τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, καὶ ὅπερ, σὺν ἀρωγῇ τῷ Θεῷ, συμπληρωθήσεται διὰ τῶν ἐκουσίων προσφορῶν τῶν ἀφωσιωμένων τῇ μητρὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ φιλοστόργων αὐτῆς τέκνων.

— Ἱεροσπουδαστήριον Ἀποκαλύψεως. — Διῆλθεν ἐντεῦθεν καὶ μετέβη εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὁ ἱερολογ. διάκονος κ. Πολύκαρπος Θωμᾶ, ἐκ Πρεμετῆς, προλῦτης τῆς θεολογίας, ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Πάτμῳ ἀρτισυστάτου Ἱεροσπουδαστηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ Ἱδρυσις καὶ διατήρησις τοιαύτης σχολῆς ἀπαραιτήτου καὶ, σὺν Θεῷ, κοινωφελούς θέλει τιμῆσαι τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τὴν ἐν Πάτμῳ καὶ τοὺς τὴν πρωτοβουλίαν λαβόντας τῆς συστάσεως εὐσεβεῖς ὁμογενεῖς, ὧν ἔσται καθήκον ἡ συντήρησις ἱδρυμάτων εὐαγῶν ἐπὶ μορφώσει κληρικῶν ἀξίων τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἐκπληρούντων τοὺς εὐσεβεῖς πόθους Ἐκκλησίας ποιμαίνουσας καὶ ποιμαινομένης.

— Κλήρος Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Γνωστὸν ὅτι μετὰ τὰς περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τοῦ ἐνοριακοῦ ἡμῶν κλήρου εἰσηγήσεις τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τὴν ὑποβολὴν σχετικῶν ὑπομνημάτων, εἶχε καταρτισθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Μελισσηνοῦ, τῶν αἰδεσιμωτάτων Νέστορος Σουλῆδου, Στεφάνου Ἀθανασιάδου καὶ τοῦ ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Δάγ-γουλα πρὸς ἐκπόνησιν εἰδικοῦ Κανονισμοῦ. Τούτου δὲ μετὰ τὴν περάτωσιν παραπεμφθέντος ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. εἰς τὴν Πατρ. Κεντρικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν, αὕτη συνελθοῦσα τῇ π. τρίτῃ ἀνθεώρησεν ὁλόκληρον καὶ μετὰ προσηκούσης τροποποιήσεως ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι διὰ τὰ περαιτέρω.

— Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα. — Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῶν δύο Σωμάτων διορίσθη μέλος τῆς ἐφορείας τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων ὁ κ. Ζαχαρίας Φυτίλης, ἀντικαταστήσας τὸν παραιτηθέντα κ. Δημ. Βλαστοάρην.

— Ἐπιτροπὴ προϋπολογισμοῦ. — Κατὰ τὴν σημερινὴν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου συνεδρίαν ἐξελέγη ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν σχεδίου προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1903, συγχειμένη ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου σεβασμ. μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἀξιοτίμων συμβούλων κκ. Ἀλεξ. Γάγκου, Σόλωνος Καζανόβα καὶ Μιχ. Σιφναίου.

— Μετόχιον ἁγίου Σεργίου ἐν Μόσχᾳ. — Ἐν τῇ σημερινῇ ἐπίσης συνεδρίᾳ ἐξελέγη ἐπιτροπεία, συγχειμένη μὲν ἐκ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Λιτίτσης κ. Νικηφόρου καὶ τοῦ ἐκ τῶν συμβούλων ἐνδ. Ἀλ. Γάγκου ἐφένδη, μετὰ καὶ τοῦ ταμίου τῶν Πατριαρχείων κ. Συμ. Παπαδάκη, λαβοῦσα δ' ἐντολὴν νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου ἐνοικίας καὶ διαχειρίσιν τοῦ ἐν Μόσχᾳ Μετοχίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν τε ἐνοικιαστηρίων συμβολαίων, τῶν ἐπιστολῶν τοῦ πανοσιολ. ἡγουμένου αὐτοῦ, καὶ παντὸς σχετικοῦ ἐγγράφου.

— Ἐποπτεία σχολείων Ἀρχιεπισκοπῆς. — Ἐν τῇ σημερινῇ ἐπίσης συνεδρίᾳ, ληφθεῖσης ὑπ' ὄψιν ἐκθέσεως τῆς Πατριαρχ. Κεντρ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, καθοριζούσης ἀκριβῶς τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ ἐπόπτου τῶν

ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως σχολείων, τὸ Συμβούλιον παρέδεξατο κατ' ἀρχὴν αὐτὴν, προσθὲν μόνον ὅτι ἀμφοτέροι οἱ ἐπόπται ὀφείλουσιν ἐκτελεῖν τὰ καθορισθέντα ἤδη καθήκοντα αὐτῶν, τῇ γνώσει καὶ ἐγκρίσει τῆς Κεντρ. Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς, ἀποφαινομένης ὁριστικῶς ἐπὶ πάσης αὐτῶν ἐνεργείας.

— *Μ. τοῦ Γ. Σχολῆ.* — Ὑποβληθέντες ἀρμοδίως ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου ἐν τῇ τακτικῇ αὐτοῦ συνεδρίᾳ τῆς π. τετάρτης οἱ διορισμοὶ τῶν προσληφθέντων καθηγητῶν ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῆ καὶ Προδρόμου Ἀναστασιάδου, β' καθηγητοῦ τῆς τουρκικῆς, καὶ τῶν διδασκτόρων Ἀλεξάνδρου Ζαμαρίου καὶ Ἀνθίμου Μαζαράκη ὡς καθηγητῶν τοῦ ἄρτι καθιδρυθέντος παρὰ τῇ Σχολῇ Διδασκαλείου.

— *Ἐπισκευαὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου.* — Εὐαρέστως σημειοῦμεν ὅτι τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα πάνυ προθύμως ἐπέρχεται ὁλονέν ἀρωγὸν εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ὅσον ἐνεστὶν εὐπρεπεστέρως διασκευῆς τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου φιλόκαλον μέριμναν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Οὕτω διὰ τοῦ ἐν Σμύρνῃ ἤδη παρεπιδημοῦντος ἡμετέρου περιοδεύοντος ἀνταποκριτοῦ κ. Β. Ἀσμανίδου, φιλότιμα τέκνα ἐν Σμύρνῃ καὶ φιλογενεῖς ἐκ τῶν περὶ κοινοῦ συνεισένεγκον ἐσχάτως 59 λ. ὄθωμ. καὶ 49 1)2 εἰκοσάφραγκα, ἅτινα καὶ ἀπεστάλησαν τῇ Α. Θ. Π. Ὡσαύτως ὁ π. κ. μητροπολίτης Ἐλευθεροπόλεως κ. Πανάρετος ἀπέστειλε τῇ Α. Θ. Π. λίρ. ὄθωμ. 3 τὰ δὲ ταμεῖα τῶν ναῶν τῶν κωμοπόλεων Πραβίου, Νικήσχανης, Κρομμύστας, Παλαιοχωρίου, Μουσθένης, Δρέσνας καὶ Αὐλῆς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ λίρ. ὄθωμ. 6.

— *Ληξιαρχικὸς νόμος.* — Ἐν τῇ συνεδρίᾳ ταύτῃ τῶν Δύο Σωμάτων, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν ἐκθέσεως τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὄθωμν. γραφείου κ. Ἰωάννου Χλωροῦ, ἀναγνωσθείσης ἐπὶ Συνόδου καὶ παρὰ πεμφθείσης εἰς τὰ δύο Σώματα, ἀφορώσης δ' εἰς τὸν νέον ληξιαρχικὸν νόμον τοῦ κράτους, ἐξελέγη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν σεβασμιωτάτων μητροπολιτῶν Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ καὶ Ἐάνθης κ. Ἰωακείμ, τῶν ἐντίμων συμβούλων κκ. Ζήση Θ. Ζήση καὶ Σόλωνος Καζανόβα καὶ τοῦ κ. Ἰ. Χλωροῦ, ἵνα μελετήσῃ τὴν ἐκθεσὶν ταύτην.

— *Χοροστασία.* — Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐχοροστάτησε τῇ κυριακῇ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, καθ' ἣν παρέστησαν οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολιταὶ Προύσης κ. Ναθαναὴλ καὶ Ἡλιουπόλεως καὶ Θουατέρων κ. Ταράσιος, ὁ ἐκ τῶν συμβούλων κ. Σόλων Καζανόβας, τὰ μέλη τῆς ἐφορείας τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων, ὁ ἐρίτιμος ὁμογενὴς κ. Θεόδωρος Μαυρογορδάτος, πολλοὶ ἱατροὶ καὶ ἱκανὸν ἐκκλησίασμα. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐψάλη ἐπιμνημόσυτος ἀκολουθία, καθ' ἣν ἡ Α. Θ. Π. ἐδείχθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν αἰοδύμων εὐεργετῶν τῶν εὐαγῶν καθιδρυμάτων Ἀμβροσίου Μαυρογορδάτου καὶ Στεφάνου Ζαφειροπούλου, εἰς μνήμην αἰτίων τῶν ὁποίων ιδρύθησαν ὑπὸ τῶν φιλανθρωπῶν καὶ εὐσεβῶν ἀπογόνων αὐτῶν τὰ νέα φερώνυμα τμήματα τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων, ἥτοι τὸ Μαυρογορδάτειον ἀσηπτικὸν ἐγχειρητήριον καὶ τὸ Ζαφειροπούλειον τῶν μολυσματικῶν νόσων, ὧν τμημάτων τὰ ἐγκαίρια ἐτελοῦντο αὐθημερόν.

— *Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια.* — Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἅμα μὲν διεβίβασε χθὲς θερμὰ συλλυπητήρια τῷ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου ἀξιοτίμῳ κ. Ζήση Θ. Ζήση ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἑλένης, ἅμα δὲ ἐνετείλατο τῷ ἱερολ. δευτερεύοντι κ. Παρθενίῳ ἵνα ἀντι-

προσωπεύσῃ αὐτὸν ἐν τῇ κηδείᾳ τῆς μεταστάσης γενομένη ἐν μέσῳ πολλῆς συρροῆς κόσμου.

— *Ἐπισκέψεις.* — Προχθὲς ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἡ σύζυγος τοῦ ἐνταῦθα προξένου τῆς Ρουμανίας κ. Βενζέσκου συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ· χθὲς δὲ ὁ ἐρίτιμος ὁμογενὴς κ. Εὐστάθιος Εὐγενίδης.

— *Ἀρχιεραγματεὲς τῆς Ἱ. Συνόδου.* — Ὁ πανοσιολ. ἀρχιεμανδρίτης κ. Γεννάδιος Ἀλεξιάδης, ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, ὅς ἡσθένει ἀπὸ τινος, εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως αὐτοῦ καὶ ἀδείχ. τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, εὐδοκησάσης ἵνα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ ἐπιδείξῃ πατρικὴν ἐνδιαφέρον διαπυνθανομένη περὶ τῆς υἱείας αὐτοῦ, μεταβαίνει χάριν ἀλλαγῆς ἀέρος εἰς τὴν νῆσον Πρίγκηπον, ἐνθα θέλει διαμείνει ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

— *Τιμωρία δικηγόρου.* — Πρὸ δεκαπενθημερίας τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον, βεβαιώθην ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἐνταῦθα δικηγόρων ἀξιοτίμος κ. Ἰωάννης Μ. Καμπαλούρης, προσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συμβουλίου δι' ὑπόθεσιν ἰδίαν, προσηρέχθη οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀπαιτουμένου σεβασμοῦ καὶ λεπτότητος πρὸς δημόφιον γραφεῖον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἐργαζομένους, ἐπέβαλεν αὐτῷ πειθαρχικὴν ποινὴν ἀποκλεισμοῦ διμήνου ἀπὸ τοῦ δικηγορεῖν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης τετάρτης, ἀναγνωσθείσης αἰτήσεως τοῦ εἰρημένου, βεβαιώθη ἐντίμως καὶ ἐνόρκως ὅτι οὐτε λόγῳ, οὔτε κατὰ διάνοιαν ἐξεφράσθη εἴτε κατὰ τοῦ σεβ. προέδρου, εἴτε κατὰ τοῦ Συμβουλίου, εἴτε κατὰ τῶν γραφείων αὐτοῦ, τὸ Συμβούλιον, θεωρήσαν τὴν γραπτὴν ταύτην ἀναφορὰν πρὸς τὸν σεβασμ. πρόεδρον ὡς ἐξαίτησιν τινα συγγνώμης δι' ὅσα εἶπε, καὶ κρίνον ἐπιεικῶς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ παράστασιν ὡς δικηγόρου.

— *Ληξιαρχικαὶ πράξεις.* — Δημοσιεύσαντες πρὸ μηνῶν τὸν σχετικὸν ὑπουργικὸν τεσερὲν τὴν διαβιβασθέντα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ γνωστοποιοῦντα τὴν νέαν παραχωρουμένην ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως πεντάμηνον προθεσμίαν περὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ προστίμου τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων, ἐπεστήσαμεν σύντονον τὴν προσοχὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ὅπως σπεύσῃ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐντολήν, ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ τούτου. Ἡ δὲ νέαν παράτασιν τῆς εἰρημένης προθεσμίας ἀγγέλλοντες προσδοκῶμεν ἵνα πάντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὑπήκοοι τῆς Α. Α. Μ. ἐπισπεύσωσι τὴν ἐν τοῖς ληξιαρχείοις ἐγγραφὴν αὐτῶν. — Ἡ Ἐκκλησία τὴν γενίκευσιν τοῦ κυβερνητικοῦ τούτου μέτρου περὶ πολλοῦ ποιουμένη ἀπολύει κατ' αὐτὰς σχετικὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου συνιστώσα τὰ δέοντα.

— *Βραδύτητα* — σήμερον μόλις — ἐλάβομεν τὰ ἀπὸ 15 (δηλαδή 2) ὁκτωβρίου φύλλα τῆς Terre Sainte τῶν Παρισίων καὶ τῆς «Καθολικῆς Ἐπιθεωρήσεως» τῆς Σύρου, καὶ μόλις ἀνέγνωμεν τὰ γραφόμενα ἐν αὐταῖς περὶ τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου, τῆς συνιστώσης πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις τὴν παῦσιν τῆς εἰς ξένους σχολὰς ἀποστολῆς τῶν τέκνων αὐτῶν. Τὰ γραφόμενα ταῦτα κριθέσονται δεόντως.

Ὁ ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ